

Oponentský posudok na habilitačnú prácu:

JUDr. PhDr. Martin Skaloš, PhD.: Historické reflexie vývoja právnej úpravy inštitútov vecných práv na území Slovenska s osobitným zreteľom na kodifikácie dvadsiateho storočia

---

Habilitant si pre svoju habilitačnú prácu vybral tému, ktorej doteraz chýba (minimálne v slovenskom prostredí) komplexné a hĺbkové spracovanie. Samostatné monografie o vývoji na Slovensku (nielen) v 20. storočí by si „zaslúžili“ viaceré inštitúty vecných práv.

Cieľom, ktorý si autor vymedzil, je analýza vývoja právnej úpravy vecných práv na Slovensku v dvadsiatom storočí cez prizmu pohľadov na jednotlivé inštitúty s dôrazom na ich konkrétne špecifiká. Možno konštatovať, že tento cieľ sa mu podarilo naplniť.

Heuristika práce je postavená predovšetkým na odbornej literatúre (dbovej i právnohistorickej) väčšinou slovenskej i českej proveniencie. Jej záber je bohatý a zahŕňa väčšinu relevantných titulov. Je doplnená archívnym výskumom vo fondoch príslušných inštitúcií v Národnom archíve v Prahe a Slovenskom národnom archíve v Bratislave.

Spektrum prameňov, samozrejme, obsahuje aj texty relevantných právnych predpisov, zahŕňajúce celé popisované obdobie. Zaujímavým prameňom sú zápisnice z práce slovenskej rekodifikačnej komisie z rokov 2015 – 2017. Hĺbkovejšiemu pohľadu do problematiky konkrétnych inštitútov aj ich aplikácie by prospela aj práca s konkrétnou judikatúrou (minimálne na úrovni najvyšších súdov). (Autor však v menšej miere pracoval s judikatúrou slovenského ústavného súdu).

Jednotlivé pripomienky som zahrnul do častí posudku venovaných jednotlivým častiam práce.

Prvá kapitola práce obsahuje vymedzenie základných pojmov, s ktorými autor operuje v ďalších častiach práce. Vo viacerých prípadoch naráža na obtiažnosť hľadania všeobecne akceptovanej definície (napríklad už pri samotnom základnom pojme „vecných práv“), a teda približuje aj vývoj chápania jednotlivých pojmov v rámci dbovej jurisprudencie. Konfrontuje ich zároveň s novou (českou), či pripravovanou (slovenskou) právnou úpravou.

Druhá kapitola je akýmsi historickým úvodom k ťažiskovým kapitolám. Popisuje vývoj kľúčových inštitútov v rámci tematiky práce v dvoch paralelných líniách uhorského a rakúskeho práva. Vzhľadom na to, že aj v opisovanom právnom odvetví ide o základy právnej tradície, je zaradenie charakteristiky oboch línií právneho vývoja plne odôvodnené. Ešte lepším riešením by asi bola ich analýza metódou priamej komparácie (t.j. keby ich habilitant nepopisoval osobitne) - oslabilo by to deskriptívny charakter úvodných kapitol,

ktoré sú ale inak spracované kvalitne. Jednotlivé etapy vývoja nie sú poňaté rovnomerne, resp. miera pozornosti vo viacerých prípadoch nie je adekvátna ich skutočnému významu z hľadiska sledovanej problematiky. (Napríklad analytický výklad vývoja v Uhorsku prakticky končí obdobím pokusov o aplikáciu rakúskeho práva po roku 1949.)

Pokiaľ ide o analýzu vývoja v medzivojnovom období, autor ju interpretuje predovšetkým cez prizmu obmedzovania vlastníckeho práva prostredníctvom zákonných možností vyvlastnenia a pozemkovej reformy. Rovnaký charakter má aj subtílna podkapitola venovaná „obdobiu neslobody“ zameriavajúca sa na revíziu pozemkovej reformy a predovšetkým obmedzenie majetkových práv v rasovej legislatíve.

Vzhľadom na reálne nízku mieru zmien a pretrvávajúci stav právneho dualizmu v rámci predmetnej problematiky je pochopiteľné, že ťažiskovou témou kapitoly zaoberajúcej sa obdobím rokov 1918 – 1945 je analýza návrhu „unifikačného“ občianskeho zákonníka z roku 1937. Osobitne vzhľadom na jeho zreteľné „odrazy“ v českej ponovembrovej rekodifikácii i v návrhoch a diskusiách o slovenskej rekodifikácii. Značná pozornosť v rámci jednej s podkapitol je venovaná aj vývoju evidencie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Ťažiskovou kapitolou práce je obdobie po roku 1945 do ktorého spadajú dve povojnové kodifikácie. Predchádzala im vlna povojnových masívnych zásahov štátu do vlastníckeho práva počas „prechodného“ politického režimu rokov 1945 – 1948. Líšili sa obsahom zacielenia, intenzitou zásahu a predovšetkým mierou adekvátnosti ich ideologického zdôvodnenia. Aj tento aspekt mohol autor reflektovať – na jednej strane totiž išlo o snahu o nápravu krívd z nedávnej minulosti, na druhej strane „socializujúce“ opatrenia odzrkadľujúce dominujúci ideologický charakter povojnovej politickej moci. Výklad autora je v tejto časti z väčšej časti enumeratívnym prehľadom príslušných právnych predpisov, pričom opäť poznamenávam, že sa autor mohol viac zaoberať aj komparatívnym pohľadom na súbežnú slovenskú a českú legislatívu. V kontexte miery rozsahu práce venovanému analýze predchádzajúcich zásahov do vlastníckeho práva trochu prekvapuje, že nevenoval väčšiu pozornosť tzv. novej pozemkovej reforme znamenajúcu zásadný posun v pohľade na vlastníctvo pôdy ako aj výraznú zmenu vlastníckych pomerov v tejto oblasti. Z hľadiska štruktúry práce je (nie celkom systémovo) zaradená do obdobia rokov 1945-48, hoci okrem chronologického zaradenia aj svojím charakterom skôr spadá už do komunistického režimu (napríklad aplikovaním zásady vtelenej neskôr do ústavy: „Pôda patrí tomu, ktorí na nej pracuje“).

Úvodom k obdobiu komunistického režimu je právnohistorická stať zaoberajúca sa ideologickými východiskami dobovej legislatívy a ich postupnou aplikáciou v dobovom

práve. Vzhľadom na naoktrojovanú zásadnú zmenu právneho myslenia je jej zaradenie plne odôvodnené. Autor vychádza z analýzy príslušných ustanovení Ústavy 9. mája, pričom rovnaké korene mala aj následná kodifikácia.

Veľmi cennou časťou (z právnohistorického hľadiska) je podrobný popis genézy prvého komunistického občianskeho zákonníka v Československu. Čerpá tu z výskumu v nespracovaných fondoch Národného archívu v Prahe, pričom jednotlivé fázy legislatívneho procesu dokumentujú aj primárne pramene z parlamentného archívu.

Pokiaľ ide o samotný kódex z roku 1950, autor svoju odborne kvalifikovanú analýzu kľúčových inštitútov (z pohľadu tematického vymedzenia práce) konfrontuje s dobovou jurisprudenciou i súčasnými právnohistorickými pohľadmi.

Osobitná podkapitola je venovaná násilnej kolektivizácii poľnohospodárstva. Hoci bola nepochybne faktickým zásahom do vlastníckych vzťahov k pôde, nebola primárne právnym problémom. Kľúčovým faktorom totiž bolo mocenské donútenie súkromne hospodáriacich roľníkov k faktickému prevodu oprávnení spojených s vlastníctvom na Jednotné roľnícke družstvo bez ďalšej možnosti disponovať svojim vkladom. Namiesto genézy a vývoja organizačného usporiadania Jednotných roľníckych družstiev sa autor mohol viac zaoberať kľúčovou otázkou – vzťahu nového inštitútu práva družstevného užívania pozemkov a „nominálneho“ vlastníckeho práva roľníkov, vrátane problematiky tzv. záhumienkov. Tieto otázky neboli v prípade mnohých družstiev vysporiadané až do roku 1989 (ani pozemkovoknižne, či katastrálne) a sú aj po ponovembrovej transformácii dodnes predmetom mnohých súdnych sporov.

Analýza kodifikácie z roku 1964 vychádzajúcej zo socialistickej ústavy z roku 1960 má subtílnejší charakter. Autor sa správne zameril na inovovanú právnu úpravu vlastníctva a nové inštitúty, predovšetkým osobné užívanie bytov a osobné užívanie pozemkov, ktorého výklad logicky spojil s otázkou zanikajúceho práva stavby. Ideologické východiská v kontexte aktuálneho vývoja komunistického režimu vysvetlil v krátkom, no veľmi výstižnom úvode k tejto kapitole. V prípade budúceho publikovania práce by bolo dobré doplniť ju archívnym výskumom genézy kódexu a legislatívneho procesu v rámci príslušných inštitúcií.

Výklad zvolenej problematiky v 20. storočí uzatvára autor kapitolou o transformácii príslušných právnych inštitútov po páde komunistického režimu. Do rozpravy spojenej s obhajobou práce by som odporučil otázku: ktoré z navrhovaných zmien v slovenskom občianskom práve považuje habilitant za nadviazanie na právnu tradíciu (a či ho on osobne považuje za prínosné) a ktoré sú podľa neho jej popretím. Záver práce je sumarizáciou

ťažiskových záverov jednotlivých kapitol a pokusom o ich zasadenie do európskeho kontextu.

Práci by celkovo prospelo zreteľnejšie prepojenie „historických“ kapitol s výkladom povojnových kodifikácií, resp. ponovembrovej transformácie, čo by umožňovalo poukázať na odraz právnych tradícií (resp. ich cielené popretie a nahradenie inšpiráciou sovietskym právom) v novej právnej úprave.

Habilitačná práca spĺňa všetky požadované formálne kritériá. poznámkový aparát je spracovaný dôsledne a kvalitne, heuristika je na nadštandardnej úrovni. Štruktúra práce je logická, svoje konkrétne drobné výhrady k nej som prezentoval v predchádzajúcom texte.

Koherentnosť textu miestami naruša prílišná atomizácia textu do malých podkapitol.

Autor sa na kvalitnej odbornej úrovni zhostil náročnej úlohy spracovať túto rozsiahlu problematiku v rozsahu ucelenej monografie. Preukázal pritom svoju odbornú erudíciu, znalosti právnohistorického i právnofilozofického kontextu problematiky, ako aj schopnosť prezentovať závery svojho výskumu na patričnej odbornej úrovni. Vzhľadom na stav právnohistorického spracovania problematiky konštatovanú v úvode, je predkladaná habilitačná práca veľmi dobrým krokom smerom k hĺbkovému výskumu a jej neskoršie publikovanie považujem za prínosné.

Odporúčam preto, aby sa predložená habilitačná práca JUDr. PhDr. Martina Skaloša, PhD. stala po jej úspešnej obhajobe podkladom pre udelenie titulu docent v odbore 3.4.2 Teória a dejiny štátu a práva.

v Bratislave, 23. 3. 2020

Doc. Mgr. et Mgr. Ondrej Podolec, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta